

Euroalueen päämiesten kokous 26.10.2011

Euroalueen kehittäminen ml. perussopimusten mahdollinen muuttaminen**Euroalueen kehittäminen sekä kasvua ja kilpailukykyä vahvistavat toimenpiteet**

Euroopäämieskokousta 23.10.2011 varten oli valmistettu lausuntoluonnos, joka sisälsi elementtejä euroalueen kehittämisestä. Kokouksesta ei annettu lausuntoa, mutta siellä keskusteltiin näistä asioista. Linjauksia sisällytettiin samana päivänä pidetyn Eurooppa-neuvoston päätelmiin. Eurooppa-neuvosto totesi päätelmissään, että se panee merkille euroalueen valtion- tai hallitusten päämiesten aikomuksen pohtia taloudellisen lähentymisen syventämistä euroalueella entisestään, finanssipolitiikan kurinalaisuuden parantamista sekä talousliiton syventämistä. Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle annettiin mandaatti laatia raportti em. kysymyksistä joulukuun kokoukseen, yhteistyössä komission ja euroryhmän puheenjohtajien kanssa. Lisäksi Eurooppa-neuvosto totesi, että euroalueen valtion- tai hallitusten päämiehet nimittävät euroalueen huippukokouksen puheenjohtajan samaan aikaan, kun Eurooppa-neuvosto valitsee oman puheenjohtajansa, ja yhtä pitkäksi toimikaudeksi. Seuraavaan puheenjohtajan valintaan saakka Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja toimii euroalueen huippukokouksen puheenjohtajana.

Euroalueen päämiesten on tarkoitus palata asiaan kokouksessaan 26.10.2011. Konkreettiset toimenpiteet kriisinhallinnan tehostamiseksi, budjettikurin lisäämiseksi sekä työmenetelmien kehittämiseksi euroalueella on tarkoitus sisällyttää päämieskokouksen lausumaan.

Eduskunnalle on selostettu Suomen alustavia näkemyksiä euroalueen kehittämisestä e-kirjeessä 14.10.2011 (E 71/2011 vp). Suomen kantoja on täsmennetty eduskunnalle 20.10.2011 Eurooppa-neuvoston valmisteluista toimitetussa selvityksessä. Eurooppa-neuvoston 23.10. kokouksen pohjalta Suomen kantoja täsmennetään vielä seuraavasti:

Suomi haluaa erityisesti kiinnittää huomiota komission itsenäiseen rooliin talouspolitiikan koordinaatiota tehostavan lainsäädäntöpaketin (six pack) täytäntöönpanon yhteydessä. Komission on käytettävä täysimääräisesti paketin mahdollistamat seuraamukset sääntöjä rikkovaa jäsenvaltiota kohtaan. Komission lisäksi myös neuvoston on oltava aktiivinen ja luotava vertaispainetta sääntöjä rikkovia maita kohtaan ("naming and shaming"). Jatkossa pitää määritellä kynnsarvot, joiden ylittyessä komissio aloittaa seuraamusmenettelyt.

Eurooppa-neuvosto pani merkille 23.10. antamissaan päätelmissä aikomuksen vahvistaa tiukemmasta seurannasta ja sääntöjen noudattamisen lisävalvonnasta vastaavan talouskomissaariin roolia. Suomi katsoo, että lisäksi euroopäämiesten tulisi todeta, että talouskomissaarilla on itsenäinen ja vahva asema suhteessa jäsenmaitiin ja komission kollegioon, osin samaan tapaan kuin kilpailuasioista vastaavalla komissaarilla on nykyisin.

Suomi korostaa, että kehitettäessä euroaluetta on turvattava unionin toimielinten tasapaino ja vältettävä päällekkäisyyksiä. Sen sijaan, että luotaisiin uusia toimielimiä tai toimijoita, on

vahvistettava nykyisiä. Erityisesti on turvattava komission vahva rooli. On selvä tarve vähentää – ei lisätä – toimijoiden määrää talouspolitiikan koordinaation alalla.

Komissio on 12.10.2011 antamassaan tiedonannossa ilmoittanut antavansa SEUT 136 artiklaan perustuvan ehdotuksen niiden jäsenvaltioiden tarkemmasta valvonnasta, jotka ovat liiallisen alijäämän menettelyssä tai jotka ovat ohjelmamaita. Suomi katsoo, että kyseisen jäsenvaltioiden on esitettävä konkreettinen ja yksilöity toimintasuunnitelma budjetin tasapainottamiseksi ja kestävyysvaatimusten saavuttamiseksi. Toimintasuunnitelman tulee olla sitä yksityiskohtaisempi ja kunnianhimoisempi, mitä kauempana tavoitteista ollaan. Suomi katsoo, että komission tulee esittää asteittain tiukkenevaa valvontaa ongelmamaille. Komission tulee tiedottaa kaikille euromaille käymistään keskusteluista ja tekemistään toimenpiteistä.

Alankomaat on ehdottanut, että jatkossa ERVV- ja EVM-rahoitusta saavien maiden olisi asetettava korkomaksut etusijalle suhteessa muihin menoihinsa. Näiden välineiden käytön ehdoksi tulisi se, että rahoitusta saavan jäsenvaltion tulee toteuttaa korjaavia politiikkatoimia. Lisäksi Alankomaat on ehdottanut, että vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanon ja EU-budjetin välille pitäisi luoda tiiviimpi yhteys. Suomi suhtautuu näihin ehdotuksiin alustavasti myönteisesti, mutta ehdotuksia tulee täsmentää.

Eurooppa-neuvoston 23.10.2011 päätelmien teksti Euro Plus- sopimuksesta ja eurooppalaisesta ohjausjaksosta ei ole riittävän vahva ottaen huomioon, että ensimmäinen seurantakerros oli pettymys. Tarvitaan jäsenmaiden täyttä sitoutumista.. Suomi katsoo, seurannan ja vertaispaineen vahvistamiseksi on tarpeen sopia konkreettisista kilpailukyindikaattoreista. Euro Plus -sopimus olisi hyvä linkittää eurooppalaiseen ohjausjaksoon, jossa komissio on paremmin mukana ja jotta hyödynnetään olemassa olevia rakenteita. Euro Plus –sitoumuksia käsitellään väistämättä myös europäämiesten kokouksissa, mutta lähtökohta tulisi olla Eurooppa-neuvostoa täydentävä käsittely. Rakenne- ja koheesiorahastojen osalta olisi pohdittava, miten niitä voitaisiin paremmin kohdentaa kilpailukyyn kannalta hyödyllisiin hankkeisiin.

Perussopimusten mahdollinen muuttaminen

Eurooppa-neuvoston kokousta valmistelleessa, 22.10. järjestetyssä yleisten asioiden neuvostossa Saksa nosti esille tarpeen tehdä EU:n perussopimukseen muutoksia. Saksa pitää muutoksia välttämättöminä sopimuksissa olevien rakenteellisten puutteiden korjaamiseksi. Muutosten tulee Saksan näkemyksen mukaan koskea rajattuja kysymykset ja prosessille on asetettava tiukka määräaika. Saksalta saatujen taustatietojen mukaan Saksan tavoitteena olisi, että laadittaisiin pöytäkirja, joka liitettäisiin osaksi perussopimuksia. Nykytilanteessa pöytäkirja koskisi kaikkia muita jäsenvaltioita paitsi Tanskaa ja Yhdistyneitä Kuningaskuntia, joilla on talous- ja rahaliittoon pysyvä poikkeus. Pöytäkirja voisi liittyä sisällöllisesti EUT-sopimuksen 121, 126 ja 136 artiklan alaan. Pöytäkirjan laatimisella pyrittäisiin varmistamaan, ettei perustamissopimuksen artikloita avattaisi.

Eurooppa-neuvosto totesi 23.10. antamissaan päätelmissä, että se panee merkille euroalueen valtion- tai hallitusten päämiesten aikomuksen kartoittaa myös mahdollisuutta tehdä perussopimukseen rajoitettuja muutoksia. Eurooppa-neuvosto totesi vielä, että perussopimuksia voidaan muuttaa vain 27 jäsenvaltion päätöksellä. Eurooppa-neuvoston palaa aiheeseen kokouksessaan 9.12.2011 Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan yhdessä komission ja euroryhmän puheenjohtajien kanssa laatiman raportin pohjalta.

Muodollisesti perussopimusten muuttaminen lähtee liikkeelle siten, että jäsenvaltion hallitus, Euroopan parlamentti tai komissio tekee tätä koskevan ehdotuksen neuvostolle.

Jos kyse on EUT-sopimuksen kolmannessa osassa olevien määräysten tarkistamisesta kokonaan tai osittain, eikä sopimusmuutoksella lisätä perussopimuksissa unionille annettua toimivaltaa, voidaan käyttää yksinkertaistettua tarkistusmenettelyä (SEU 48 artiklan 6 kohta). Tällöin ei kutsuta koolle konventtia, vaan Eurooppa-neuvosto voi tehdä päätöksen yksimielisesti kuultuaan Euroopan parlamenttia ja komissiota sekä käsiteltävästä asiasta riippuen mahdollisesti myös EKP:ta. Päätös tulisi voimaan, kun jäsenvaltiot olisivat hyväksyneet sen valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti.

Jos taas ehdotuksissa lisättäisiin unionille annettua toimivaltaa, sovelletaan tavanomaista tarkistusmenettelyä (SEU 48 artiklan 2-5 kohdat). Neuvosto toimittaa ehdotukset Eurooppa-neuvostolle, joka kuulee komissiota ja Euroopan parlamenttia. Tämän jälkeen kutsuttaisiin koolle konventti, ellei Eurooppa-neuvosto hanki Euroopan parlamentilta hyväksyntää sille, ettei konventin koolle kutsuminen ole tarpeen. Vaikuttaa kuitenkin epätodennäköiseltä, että parlamentti antaisi tällaista hyväksyntää.

Konventti valmistele perussopimusmuutokset, mutta sen käsittelyn lopputulos ei ole jäsenvaltioita sitova. On oletettavaa, että konventin työn aikana selviäisi, onko yhdellä tai useammalla jäsenvaltiolla perussopimusten muita määräyksiä koskevia vaatimuksia.

Konventin päätettyä työnsä kutsuttaisiin koolle hallitusten välinen konferenssi, joka käsitelisi ja hyväksyisi sopimusmuutokset. Jos yksi tai useampi jäsenvaltio esittää hallitusten välisessä konferenssissa vaatimuksia, joita muut maat eivät voi hyväksyä, on mahdollista, ettei prosessia saada vietyä päätökseen. Perussopimusmuutokset tulisivat voimaan, kun kaikki 27 jäsenvaltiota olisivat ratifioineet ne valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti. Sopimusmuutosten voimaantuloa koskevia epävarmuuksia voisi aiheuttaa se, jos yksi tai useampi jäsenvaltio joutuisi järjestämään kansanäänestyksen muutosten hyväksymisestä.

Suomen yleiskanta, joka vahvistettiin EU-ministerivaliokunnassa 20.10.;

Perussopimusten pohjalta annettavalla sekundäärilainsäädännöllä, tiiviimmällä yhteistyöllä sekä euromaiden välisillä hallitustenvälisillä järjestelyillä voidaan toteuttaa paljon toimia talouspolitiikan koordinaation parantamiseksi. Vaikka Suomi ei pidä perussopimusten muuttamista ensisijaisena keinona, on Suomi kuitenkin valmis tutkimaan sitä koskevia esityksiä tarvittaessa.

Jo ennen viime viikonlopun kokouksia useat tahot ovat esittäneet näkemyksiä perussopimusmuutoksiin liittyen. Saksassa lähes kaikki suuret puolueet kannattavat ajatusta perussopimusmuutoksista. Saksan hallituksen jäsenet ovat ehdottaneet, että EU-tuomioistuimella olisi valvoa budjettikuria ja langettaa sanktioita sääntöjä rikkoville maille. Nykyisten perussopimusten nojalla EU-tuomioistuimella ei ole tällaista toimivaltaa. EKP:n pääjohtaja Trichet on todennut, että perussopimusmuutos on tarpeellinen.

Alankomaat on tehnyt useita konkreettisia ehdotuksia, jotka vaatisivat perussopimusten muuttamista. Alankomaat on esittänyt ajatuksen perussopimusten muuttamista siten, että viime kädessä sääntöjä toistuvasti rikkovalta maalta voitaisiin viedä äänioikeus ja että euroalueesta eroaminen tehtäisiin mahdolliseksi samaan tapaan kuin eroaminen unionista. Alankomaat on myös

ehdottanut itsenäisen EU:n budjettiviranomaisen ja budjettikomissaarin viran perustamista. Jäsenvaltio, jossa julkisen talouden kontrolli pettäisi, menettäisi budjettipoliittista itsenäisyyttään tälle budjettikomissaarille.

Suomi suhtautuu epäillen äänioikeuden menettämisen hyödyllisyyteen seuraamuksena sekä sen toteuttamiskelpoisuuteen. Suomi on valmis tutkimaan mahdollisuutta lisätä perustamissopimukseen määräykset eurosta eroamisesta.

Komissio on pitänyt esillä ajatusta eurobond-tyyppisestä -järjestelystä. Komissiosta tulossa lähiaikoina selvitys, jonka sisällöksi on kaavailtu analyysia erilaisista eurobond-vaihtoehtoista, vaihtoehtojen seurauksista velkamarkkinoille ja vaikutuksista eri taloustilanteessa oleviin euromaihin.

Jokainen jäsenvaltio on vastuussa omasta julkisesta taloudestaan ja omista veloistaan (EUT-sopimuksen 125 artikla). Markkinapaineita, jotka täydentävät EU- ja euroalueen sisäistä koordinaatiota, ei pidä vähentää siirtymällä euromaiden velkojen osalta yhteisvastuullisuuteen esimerkiksi eurobond -tyyppisillä järjestelyillä. Suomi suhtautuu kielteisesti perussopimusmuutoksiin, joilla mahdollistettaisiin EUT-sopimuksen 125 artiklan mukaisen periaatteen kanssa ristiriidassa olevan eurobond-järjestelyn käyttöönotto.

Mikäli sopimusmuutosprosessia ei saataisi vietyä läpi ja olisi edelleen halu toteuttaa toimenpiteitä, joita nykyiset perussopimukset eivät mahdollista, olisi kaksi vaihtoehtoa. Ensimmäinen on SEU 20 artiklan mukainen tiiviimpi yhteistyö, mutta mahdollisuudet hyödyntää sitä talouspolitiikan koordinaation alalla ovat käytännössä rajatut. Toisena mahdollisuutena ovat euroalueen maiden väliset, kansainvälisen sopimuksen muodossa tehtävät hallitustenväliset järjestelyt.